

του ἀπεφώνησαντο, ὧν εἷς ἐκ τῶν προεξεχόντων περὶ τούτου εἶσθε καὶ ὑμεῖς, σεβαστὲ φίλε κ. Σακκελίω.

Δέξασθε, παρακαλῶ, κλ. κλ.

Ἐγγραφὸν ἐν Παιραιεῖ, 17 Αὐγούστου 1888.

Ὁ φίλος σας

Ἄθαν. Πετρίδης,

Ἡπειρώτης.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΚΟΠΠΕ

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἀδελφοῦ Ragot).

Συνήντησα αὐτὸν κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Ἰουλίου Σανδῶ. Ἡ κηδεῖα αὕτη παρίστα θέαμα σπάνιον. Ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ ἀπὸ μιᾶς ἤδη ὥρας περιελάμβανεν ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτῆς πᾶν ὅ,τι ἐξακρέτως γαράρει ἡ Γαλλία, πᾶν ὅ,τι διατηρεῖ αὐτήν, καὶ σήμερον ἔτι, ὡς τὸ πρῶτον τοῦ κόσμου ἔθνος ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ τέχνῃ, τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ ἀγωγῇ.

Ἄν αἰφνης διὰ τινος κατὰ κλυσμοῦ κατεκρημνίζοντο οἱ θόλοι ἐπὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἐκείνου πλήθους, ἢ ἂν κατεβυθίζετο τὸ ἔδαφος, οὐδὲ ἓνα πλέον θὰ εἶχομεν δραματικόν, μέγαν μυθιστοριογράφον, μέγαν ζωγράφον, μέγαν γλύπτην. Πάντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦσαν συνηθροισμένοι. Δὲν ἦσαν ἐκεῖ οἱ πλαστοὶ καὶ τῶν τετριμμένων φιλοφρονήσεων Παρίσιοι, ἀλλ' εὗρίσκετο αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ἡ ψυχὴ τῆς Γαλλίας.

Τίς ὑπουργός, τίς πολιτικός τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς ἠδυνήθη νὰ συναγαίρῃ περὶ τὸν ἑαυτοῦ νεκρὸν τοιαύτην ὀμνήγυριν; Καὶ ὁ Θιέρσος, καὶ ὁ Γαμβέττας ἦσαν παρόντες. Εὗρέθησαν συνηγμένοι αὐθορμήτως ὅπως προσαγορεύσωσιν ἀπλοῦν λογοτέχνην ὅστις οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξέ ποτε ἢ μόνον λογοτέχνης. Ὁ Ἰούλιος Σανδῶ εἶναι μία τῶν τεσσάρων ἢ πέντε μεγάλων ἐξακρέσεων—καὶ κάμνω εὗρεῖαν καταριθμῆσιν—τῆς συγχρόνου ἡμῶν φιλολογίας, αἵτινες ἐξηκολούθησαν κατ' εὐθείαν τὴν ἑαυτῶν ὁδόν, μὴ καταδεχόμενοι νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰ ἐρωτύλα βλέμματα τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐταίρας ταύτης τῶν τριόδων. Εἶναι ἐκ τοῦ μικροῦ, ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ἐκείνων, οἵτινες ἔγραψαν ἐ-

θορύβως τὸ βιβλίον ἢ τὴν κωμῳδίαν, ἦν ἔκριναν καλὸν νὰ γράψω-
σιν, ἀναίσθητοι εἰς τὰς ἐνοχλήσεις τῶν πέριξ, ἀνίκανοι νὰ πλάτ-
τωσι, συμφώνως τῇ πλημμύρῃ καὶ τῇ ἀμπώτιδι, τὰ ἔργα αὐτῶν
κατὰ τὸν συρμὸν τοῦ πάθους, ὡς πράττουσιν αἰμοδίως, προβάλλ-
λουςαι ἐνκλλάξ τὸν πῖλον Λουδοβίκου τοῦ Γ' ἢ τὸν τοῦ Διευθυν-
τηρίου. Μετὰ τὸν Ἰούλιον Σανδῶ τὸ φωτεινότερον παράδειγμα τῆς
ὑψηλόφρονος ταύτης εἰλικρινείας εἶναι ὁ συνεργάτης καὶ φίλος αὐτοῦ
κ. Αἰμύλιος Ὠζιέ. Χάνει μὲν τις ἐν τῇ κείσμονι ταύτῃ ἀνεξαρτη-
σίᾳ ὀλίγην δημοτικότητα καὶ πολλὰ χρήματα, ἀλλ' ἐν ταύτῃ ἀπο-
κτᾶ τὴν περιφρόνησιν τῶν μετρίων. ἔργα διαρκῆ καὶ τέλος τὸ σέβας,
ὅπερ εἶπον, ἦται πᾶν ὅ,τι ἀρμόζει τῇ εὐφυίᾳ καὶ τῇ τιμῇ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς διέκρινα τὸν συγγραφέα τοῦ *Διαβά-
του*. Ἦτο μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐν τῷ πλήθει, ὡς ἄνθρωπος ἐλ-
θὼν ἐκεῖ πρὸς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος καὶ οὐχὶ ὅπως τὸν ἴδωσιν. Μό-
λις ἀντήλλαξεν ἐλαφροῦς τινὰς χαιρετισμοὺς μικρόθεν. Ὁ χαρίεις
οὗτος ποιητῆς ἦτο μεμονωμένος καὶ μετριοφρων, καίτοι αὐτὸς ἡμέ-
ραν τινὰ παρωργισμένος καὶ ἐν ἐξάψει ἐξηκόντισε τὸ ἰδιότροπον ἐκεῖνο,
τὸ τοσάκις μετὰ ταῦτα ἐπικυαληθέν· «Μὴ ἔσο μετριοφρων, καθί-
στασαι γελοῖος». Μικρόθεν πικρετήρουν αὐτόν. Μετὰ τὰ πρῶτα
ἔργα του, δηλαδὴ μετὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη, μόλις ὀλίγον τι μετε-
βλήθη. Εἶναι πάντοτε ἡ κατατομὴ τοῦ ἀρχαίου νομίσματος, διὰ τῆς
μελαγχολικῆς αὐτῆς σοβαρότητος ἀνκαλεῦσα εἰς τὴν μνήμην ἀφ'
ἐνὸς μὲν τὸν ἰσχνὸν Βοναπάρτην τοῦ Δαβὶδ d' Angers, καὶ ἀφ' ἐτέ-
ρου τὸν Βικτωριανὸν Σαρδού. Τὸ βλέμμα, λαμπρὸν γλαυκόν, ἀτενί-
ζον κατὰ πρόσωπον, ἔχει τὴν διαύγειαν τοῦ χάλυβος. Αἱ βλεφαρίδες,
μακραι καὶ μέλαιναί, δεικνύουσιν ὄνειροπόλον, παρατηροῦντα πολ-
λάκις πρὸς τὰ ἔσω. ὁ πώγων, προφανῶς προεξέχων, ἐμφαίνει τὴν ἡρε-
μον καὶ ἐπίμονον θέλησιν. Τοιοῦτον ἡ ἀνάμνησις μοὶ παρίστα αὐτόν
κατὰ τὰ τέλη τοῦ χειμῶνος τοῦ 1865, ὀδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Κα-
τούλλου Μενδὲς παρὰ μικρᾶ πτωχῆ ἑβδομαδιαία ἐφημερίδι, τῇ *Τέχνῃ*,
ἰδρυθείσῃ, ἂν ἀγαπᾶτε, πρὸς ἀναζωπύρησιν τῆς ποιήσεως καὶ ὀλίγον
μετὰ ταῦτα μεταμορφωθείσῃ εἰς τὸν *Σύγχρονον Παρνασσόν*, τὴν
κοιτίδα καὶ τὸ τέμενος πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν Παρνασσιδῶν. Ἐ-
πανέβλεπον τὸν νέον τοῦτον κατηφῆ, διαρκῶς μελανεῖμονα, ὀλίγον
κεκυφῶτα, σπανίως μειδιῶντα μετὰ τινος πικρίας, ἐρχόμενον κατὰ
τὴν ὁδὸν ὦραν εἶτε εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς *Τέχνης* ἐν τῇ ὁδῷ τῶν *Κα-
λῶν-Παιδῶν*, εἶτε εἰς τὸ ἕτερον ἐκεῖνο οἶκημα τῆς διόδου *Σουασέλ*,
ἀναβαίνοντα τὴν ἐλικοσιδῆ κλίμακα αὐτοῦ, ὅπερ τότε ἦτο ἔμβουον

βιβλιοπωλείου, καταστάντος βραδύτερον περιφύμου—του βιβλιοπωλείου Λαμέρρ—, σήμερον δὲ κατέχεται, ἐξ ἀχαριστίας πρὸς τὴν δόξαν, ὑπὸ ἐμπόρου ἀλεξιβρόχιων.

Διὰ τῶν δύο τούτων γραφείων διήλθε πᾶσα σχεδὸν ἡ φιλολογικὴ γενεά, ἡ γεννηθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1840 μέχρι τοῦ 1842, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον δικπρέψασα ἐν τῇ μυθιστοριογραφίᾳ, τῷ θεάτρῳ, τῇ ποιήσει καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ πολιτικῇ.

Ὁ Φραγκίσκος Κοππέ ἔκτοτε ἦτο ὅ,τι διατέλεσεν ὢν πάντοτε ποιητής. Ἄν δὲν ἐφαίνετο πρὸ τῆς 5ης μ. μ. ὥρας, ταῦτο προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἦτο ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπησοχολημένος ὑπὸ εὐτελοῦς τινος θύσεως παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, κειμένῳ οὐχὶ ἐγγυὲς τῆς διόδου Σουκσέλ. Εἰργάζεται πολὺ, ὡς ἐφαίνετο ἀπὸ τῶν κοίλων ὀφθαλμῶν καὶ τῶν προεχόντων βρεγματικῶν ὀστέων αὐτοῦ. Ἐγκαταλείπων τὸν μικρὸν κύκλον, εἰς ὃν εἶχεν εἰσαχθῆ, ἀνήρχετο εἰς τὰ ὑψώματα τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα καὶ εὐρίσκετο εἰς τὴν Βατινιόλην, ἐντὸς πτωχοῦ οἰκῆματός ὑπαλλήλου, ἐνθα ἀνέμενον αὐτὸν θερμότητι στεργῆ καὶ ἐνθάρρυνσις πρὸς τὸ καθῆκαν. Οἰκογενειάρχης πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας, διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, ὁ Κοππέ συνετήρει τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν, τρυφερὰ πλάσματα πλήρη αὐταπαρνήσεως καὶ ἄνευ φιλοδοξίας. Ὑπῆρξεν ὁ ἄριστος, ὁ εὐσεβέστερος τῶν υἱῶν, φέρων ἐπὶ τοῦ μετώπου ἄνευ γογγυσμοῦ, μετ' ἐπιμόνου θελήσεως, τὰς ὑποχρεώσεις τῆς σήμερον καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς αὔριον. Ἠδύνατο, ὡς πολλοί, νὰ βροθῆ εἰς τὸ φιλολογικὸν ἐπάγγελμα, νὰ καταστῆ ζάπλουτος διὰ τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ. Ἄλλ' ἄλλως ἐσκεφθῆ. Ἠσθάνετο ἑαυτὸν ποιητὴν καὶ περιορίσθη εἰς μόνον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ποιητοῦ. Ὡς καὶ ἄλλοι χροῦ εἶπον, ὁ κ. Κάτουλλος Μενδὲς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ εἶναι, αὐτὸς τὸν ἐδημιούργησεν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Διαβάτου* μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ συγκινήσεως ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ κ. Μενδὲς. Πλείστοι δὲ ὅσοι ἤκουσαν αὐτοῦ λέγοντος:

— Τοῦ ὀφείλω πολλά. Εἰς αὐτὸν πρῶτον ἔδειξα τοὺς πρώτους στίχους μου. Εὗρεν αὐτοὺς ἀπετροπαίους, καὶ εἶχε δίκαιον. Ἐστιχούργησα ἄλλους οὐχὶ καλλιτέρους τῶν πρώτων. Μὲ προέτρεψε νὰ ἐξακολουθήσω μὲ διώρθονεν, ὑπῆρξεν ἀμείλικτος καὶ ἐπὶ τέλους κατέληξα εἰς τὴν σιδηρουργίαν.

Καὶ ἂν ὁ Μενδὲς, συγγραφεὺς δόκιμος καὶ αὐτός, δὲν εἶχαν ἄλλο τι νὰ δείξῃ ἢ τὸ ὅτι διέγνωσε τὴν ἀξίαν τοῦ Κοππέ, δὲν θὰ ἦτο μικρὸν τὸ πρᾶγμα. Ὁ διδάσκαλος οὗτος τῆς ποιήσεως ἔκρινε δι' ἑνὸς

μόνου βλέμματος τὸν μέλλοντα συγγραφέα τοῦ *Διαβάτου*, ὡς κρίνει κοινὸς διδάσκαλος τῆς ὀπλομαχητικῆς τὸν μέλλοντα ἄριστον μαθητὴν αὐτοῦ. Ὁ κ. Μενδὲς ἐδίδαξε τὸν Φραγκίσκον Κοππὲ τὰ κτυπήματα, τὰς διασταυρώσεις, τὰς ὀπισθοχωρήσεις καὶ τὰς ἀντικρούσεις. Ὁ μαθητὴς ὑπερέβη τὸν διδάσκαλον, μηδὲν ζηλοτυποῦντα. Καὶ ἡ Ἀδριανὴ Λεκουβρέρ ἀνέστησε τὴν Ῥαχήλ, διότι ἔσχεν ὡς μοναδικούς καθηγητὰς τὸν ἀγκθὸν Μισονὲ καὶ τὸν κωμικὸν Σαμφών.

Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ, ἡ ἐπιγραφομένη *Τὰ Λειψάνα*, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον «ἀπὸ σφύρας» ἔργον, ὅπερ ὁ νέος σιδηρουργὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐκδώσῃ· εἶναι βιβλίον ἐξαιρετικόν, καὶ ὁ ποιητὴς ζητεῖ ἐν αὐτῷ νὰ δείξῃ, στηριζόμενος ἐπὶ ὑποδειγμάτων, τὰς ἀρετὰς του. Τὸ κοινὸν ἐκ τοῦ πρώτου κτυπήματος δὲν διέκρινε ταύτην τὴν ἀρχήν. Ἄν μὴ ἦναι ὑπογεγραμμένος ὁ Hugo ἢ ὁ Musset ἐν γένει οἱ στίχοι εἶναι ἄτεχνοι ἐν Γαλλίᾳ. Ἀπαιτεῖται περίστας, τύχη, θόρυβος. Σήμερον ἐπενόησαν ταῖς στράκαις, ἀλλὰ τῷ 1866 αὗται ἦσαν ἄγνωστοι. Ὅπως ἀναλάμψη τις τότε, ἦτο ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ ἔχη ἀξίαν. Ἡ ἀποτυχία τῶν *Λειψάνων* δὲν ἦτο μόνον λυπηρὰ ὡς διάψευσις φιλολογικῆς ἐλπίδος. Ὁ ποιητὴς εἶχε δαπανήσει, δηλαδὴ ἦτο ἠναγκασμένος, αὐτός, ὑπάλληλος 1800 φράγκων, ἵνα καλύψῃ διὰ συνεχῶν χρεωλυσιῶν τὰς δαπάνας τῆς ἐκτύπωσης καὶ δημοσιεύσεως. Ἐσπέραν τινὰ ἀνηρχόμην μετ' αὐτοῦ τὴν ὁδὸν Σουασέλ. Ἦτο ὠχρότερος καὶ κυρτότερος τοῦ συνήθους.

— Φαίνεσαι πολὺ καταβεβλημένος.

— Ναί, ἐργάζομαι ὑπερβολικά. Πότε θέλεις νὰ ἐργάζωμαι; Μόνον τὴν νύκτα ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν μου.

— Ἦρχισες νέον ποίημα;

— Πρὸ δύο νυκτῶν. Μικρὰν saynète διὰ δύο πρόσωπα. Κατ' αὐτὰς ἐπαρουσιάσθην εἰς τὴν δεσποσύνην Ἀγαρ. Μετὰ ἓνα ἀκριβῶς μῆνα δίδει ἐν τῷ Ὠδείῳ τὴν εὐεργετικὴν τῆς, καὶ μου ἐζήτησε κάτι τι πολὺ σύντομον, ὅπερ νὰ δύναται νὰ παραστήσῃ μετὰ τινος ὄλως ἀγνώστου ἠθοποιοῦ, τῆς δεσποσύνης Σάρρας Βερνάρ. Προσπαθῶ νὰ τὸ τελειώσω.

Ἐλεγε ταῦτα μετὰ λύπης, μεθ' ὄφους ἀνθρώπου ἀποτεθαρρημένου. Ἐπανελάθε δὲ πικρῶς :

— Ἄν ἦτο δυνατόν τὸ ἔργον τοῦτο νὰ μοὶ προσπορίσῃ 500 φράγκα, θὰ ἐξώφλουν τὴν ἐκτύπωσιν τῶν *Λειψάνων*.

— Καὶ ὁ τίτλος;

— Ὁ *Διαβάτης*.

Ὁ Κοππέ οὐδόλως ὑπώπτευεν, ἔτι δ' ὀλιγώτερον, ἂν ἦτο δυνατόν, ἐγώ, ἔτι ὁ τίτλος οὗτος δύο μῆνας βραδύτερον θὰ ἐγίνετο ἀνὰ τὴν ὑφήλιον ἔνδοξος, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ Διαβάτου θὰ ἤρκει αὐτῷ οὐ μόνον διὰ παντός νὰ ἀπελευθερωθῇ ἐκ τῶν ἀπογοητευτικῶν ἐργασιῶν τοῦ γραφείου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὸ ἕτερον ὄνειρόν του, τὴν εὐημερίαν τῶν δύο γυναικῶν, μητρὸς καὶ ἀδελφῆς, αἵτινες εἶχον συμμερισθῆ, ἠρωϊκῶς μετ' αὐτοῦ τὴν πτωχείαν καὶ τὰς θλίψεις του. Εἶναι χαρίεσσα καὶ κωμικὴ ἄμα ἡ ἱστορία αὕτη τοῦ Διαβάτου. Ὁ κ. Δέ-Χιλλύ, τότε διευθυντὴς τοῦ Ὄδείου, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀρνηθῇ τὸ μικρὸν ἔργον, ὅπερ ἐπαρουσίασεν αὐτῷ ἡ δεσποσύνη Ἄγαρ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ καὶ τινὰ φθόνον, ἐνυπάρχοντα ἐν αὐτῷ, καὶ εἶπε τῷ Κοππέ :

— Ἀγαπητέ μοι φίλε, δὲν ἐπεθύμουν νὰ εὐρίσκησθε ἐν ὄνειροπαλήσει. Ὁ Διαβάτης θὰ παρασταθῇ δις ἢ τρίς μόνον. Προσεχῶς ἀναβιδάζομεν ἐπὶ σκηνῆς μέγα δράμα, τὴν *Δεσποσύνην Μαρκησίαρ*, συντεθεῖσαν ἐπίτηδες διὰ τὸ Ὄδειον ὑπὸ δύο τεχνικωτάτων συγγραφέων· θὰ παρασταθῇ δὲ ἀσφαλέστατα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν φορές. Ἐννοεῖτε, — δὲν εἶναι ἀληθές; — ὅτι τὸ μικρὸν ἔργον σας δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ συνοδεύσῃ δράμα, ὅπερ θὰ κρατήσῃ τὸ πρόγραμμα. Προτιμῶ νὰ σας τὸ εἶπω ἀμέσως ἢ νὰ σας ἀφήσω εἰς ἐλπίδας ἀπραγματοποιήτους.

Ἡ εὐεργετικὴ ἐδόθη· ἡ παράστασις συνέκειτο ἐκ διαφόρων τεμαχίων, διέπρεπε δὲ τὸ πρῶτον κωμῳδία τις ἑμμετρος εἰς πρᾶξιν μίαν τοῦ Ἰωάννου du Boys, ἡ *Κωμῳδία τοῦ ἔρωτος*. Ὁ κ. Δέ-Χιλλύ, δευτεὶς δὲν ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῇ ἐν ταύτῃ τῇ ἐσπερίδι, κωλυόμενος ὑπὸ θλιβεροῦ οἰκογενειακοῦ καθήκοντος (τοῦ θανάτου τῆς θυγατρὸς του), θὰ ἐξεπλήσσετο σφόδρα, ἂν ἦτο παρῶν, ἀπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα, ἅτινα ἐχαιρέτιζον πᾶσαν σκηνήν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἕκαστον στίχον τοῦ νῦν πρῶτον ἀπὸ σκηνῆς διδασκομένου ἔργου.

Ἐν τούτοις διὰ τὸν Διαβάτην δὲν ἀπητήθησαν μεγάλαι δαπάναι· ἡ Σουλβία καὶ ὁ Ζαννέττος ἦσαν ἐν τῇ σκηνῇ πρὸ τῆς παλαιᾶς διακοσμῆσεως δράματός τινος, πρόσφατως καταπεσόντος (ὡς θὰ ἐπιπτε μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας καὶ ἡ *Δεσποσύνη Μαρκησία*). Αἱ ἐπευφημίαι ἐξηκολούθουν. Ἦτο νίκη, παραφροσύνη. Ὁ Διαβάτης ἦτο μία τῶν λαμπροτέρων ἐπιτυχιῶν τοῦ συγχρόνου θεάτρου. Τὴν ἐπικύριον τὰ *Λείψανα* ἀνησπάζοντο μέχρι τοῦ τελευταίου ἀντιτύπου, ὡς καὶ αἱ *Οἰκτιόζητες*, μικρὸν ποιητικὸν κερμάτιον, οὐτινος ἐν ἀξιολάτρευτον τεμάχιον, ὁ *Ἀκόλουθος*, περιλαμβάνει ἐν σπέρματι τὴν ἰδέαν τοῦ

Διαβάτου. Τὸ διάστημα μιᾶς νυκτὸς ἤρκεσεν ὅπως καταστή περι-
κλεές τὸ ὄνομα τοῦ Φραγκίσκου Κοππέ.

Πολλοὶ ἄλλοι θὰ συνετρίβοντο, θαυμάζοντες ὑπὸ τῆς αἰφνιδίου,
τῆς κεραυνοβόλου ταύτης δόξης. Μετὰ τὸν *Διαβάτην* ἦτο αὐτῷ ἀρ-
κετὰ εὐκουλὸν νὰ προμηθεύηται χρήματα, νὰ προσεξοφλῇ τὴν ἐπιτυ-
χίαν, παράγων πρώτως, ἀλλεπαλλήλως. Ὁ τίτλος ἀρκεῖ εἰς τὴν φιλο-
λογικὴν δημοτικότητά. Ὁ Φραγκίσκος Κοππέ ἐν τούτοις διετέλεσεν
ὄν τὴν ἐπαύριον τοῦ *Διαβάτου* ὅ,τι ἦτο τὴν παραιωνίαν ὑκλήνιος
καλλιτέχνης, ὑπομονητικὸς καὶ εὐσυνείδητος, οὐδέποτε παραδίδων
πρόσωπόν τι εἰς τὴν τύχην, οὐδὲν γράφων κατὰ παραγγελίαν. Ἐδω-
κεν ὅ,τι ἤθελε νὰ δώσῃ. Ἐν οὐδαμῶ τῶν μεταγενεστέρων ποιητικῶν
συλλογῶν αὐτοῦ θὰ εὕρῃ τις τὸ ἐλάχιστον ἔχνος παραχωρήσεως εἰς
τὴν ἐφήμερον φήμην, εἰς τὸν νεωτερισμὸν τῆς στιγμῆς, οὐδὲν θὰ ἀνε-
κάλυπτε, καὶ ἐν ἐνὶ μόνῳ στίχῳ, σημεῖον λιποταξίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν
τοῦ αἰωνίου δικαίου. Εἰ καὶ δώδεκα ἔτη συνεχρατίζετο μετὰ τῶν
ἐλευθεροφρόνων, ἐν τούτοις οὐδ' ἅπαζ ἐκλονήθη ἢ συνείδησις τοῦ ποιη-
τοῦ τούτου, ὅστις ἐξαιουούθει ψάλλων ὅ,τι καλόν, ὅ,τι ἀληθές, ὅ,τι
μὴ μεταβαλλόμενον μηδὲ παρερχόμενον. Οἱ πειρασμοί, ἀπέγκντι, τῶν
ὁποίων οὐκ ὀλίγα εὐαίσθητα πνεύματα, οὐκ ὀλίγα ικανότητες δὲν
ἴσχυσαν νὰ ἀντισταθῶσιν, οἱ πειρασμοὶ αὐτοὶ ἀπέτυχον ἐπὶ τοῦ συγ-
γραφέως τῶν *Ταπεινῶν*. Ποτὲ δὲν ἀνῆκεν εἰς κόμμα, ἐπομένως δὲν
εἶχε νὰ μεταβάλληται. Εἶναι ὁ τέλειος, πλήρης, ἀπρόσβλητος τύπος
τοῦ λογοτέχνου, ἀνεξάρτητος, ὑπερήφανος καὶ εὐθύς, οὐδέποτε ὑπο-
κλέψας ὡς ταχυδακτυλοουργὸς ἐπιτυχίαν, ἐπιτετήσας εὐνοικν, ἀγροά-
σας προστασίαν· ἐν ᾧ δὲ ἠδύνατο νὰ ἐξασφαλίσῃ ταχεῖαν τύχην,
προετίμησε τὴν μετριότητα μάλισ ἀρκοῦσαν, ἀλλ' ὑψηλόφρονα, ἣτις
οὐδενὶ οὐδὲν ὀφείλει.

ὑπῆρξεν ὡς ἄρωμα τῶν *Φυλλωμάτων* τῆς νεότητος τοῦ Βίκτω-
ρος Hugo, ἐν τῷ σεμνῷ τούτῳ ἀσύμφῳ, εἰς τὸ βάθος ἀρχαίας συνοι-
κίας, πλήρους δένδρων, πτηνῶν, κωδῶνων μοναστηρίων, ὅπερ ἐξέλε-
ξεν ὁ Φραγκίσκος Κοππέ ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ *Πλουμέτου*, ἐρήμῳ ὡς ὁδὸς
ἐπαρχίας μετὰ τὴν θῆν τῆς ἐσπέρας ὄραν. Ἐναωτέρισε μὲν λαβοῦσα
τὸ ὄνομα τοῦ *Οὐδινότου*,—ἐνδόξου στρατιωτικοῦ—, ἀλλ' εἶναι πάν-
τοτε ἡ ὁδὸς *Πλουμέτου*, τὸ εἰδύλλιον διὰ τοὺς Μαρτίους καὶ τὰς Τι-
τίκας. Ἀκριβῶς ἀπέγκντι τῶν παραθύρων τοῦ ποιητοῦ διανοίγεται
μικρὰ ὁδὸς τῶν περιχώρων, ἡ ὁδὸς *Ρουσσαλέτου*. Τὴν ὁδὸν ταύτην
τὴν ἐγνώρισκ πρό ὀλίγου, ἐπὶ ἐστερημένην πεζοδρομίαν, μετὰ τοῦ
θύρακος τῆς εἰς τὸ μέσον, τοῦ τελευταίου θύρακος τῆς Κυρίας Στάελ

Ὁ Κοππὲ ἀγαπᾷ τὸν βίαια τοῦτον. Πλὴν ὀλίγου χρόνου, ὃν διήλθεν ὁ ποιητὴς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Λουξεμβούργου, διέμεινε πιστὸς εἰς τὴν ἀγαθὴν, γηραιάν, ἐπαρχιακὴν καὶ ἡσυχὸν οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Πλουμέτου. Ἐγκατέλιπεν αὐτὴν μετὰ λύπης καὶ ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν μετὰ χαρᾶς. Ἐνταῦθα ἀπεβίωσεν ἡ μήτηρ του, εὐτυχῆς καὶ μειδίῳσα διὰ τὰς εὐδοκίμῃσεις τοῦ υἱοῦ της. Ἐνταῦθα ζῆ μακρὰν τοῦ θορύβου, παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Ἀννέττα—ἕτερον ὄνομα εἰδυλλίου— ὅπερ ἀρμόζει καλῶς πρὸς τὴν χλόην τοῦ μικροῦ κήπου, ἐνθα ἀμφότεροι τὴν ἐσπέραν ἀναμιμνήσκονται τοῦ τοσοῦτον θλιβεροῦ καὶ τοσοῦτον ἡδέος παρελθόντος.

Ἐν ᾧ διελογιζόμεν ταῦτα ἐν τῇ γηραιᾷ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, βριθούσῃ ἐκ πάντων ὅσα φέρει ὄνομα ἐν τοῖς γράμμασιν ἐνδοξόν, ἡ μνήμη μου μετεπήδησεν ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου Σανδῶ, τοῦ ἀμέμπτου λογοτέχνου, ἀποθανόντος πτωχοῦ καὶ κληροδοτήσαντος ἀριστουργήματα, ἅτινα οὐχὶ ἀπαξ οὐδὲ μίαν μόνην καρδίαν θὰ συγκινήσωσιν, εἰς τοῦτον τὸν λογοτέχνην, ἐπ' ἵσως μεγαλόφρονα, ὡς ἐκεῖνος εἰς τὰς εὐχερεῖς ἐπιτυχίας καὶ τὸν πλοῦτον, κεχωσμένον μετὰξὺ τοῦ ὄχλου, ἐν ᾧ ἡ θέσις αὐτοῦ ἦτο ἐν τῇ πρώτῃ τάξει.

Συνήντησα αὐτὸν κατὰ τὴν ἐξοδὸν καὶ τῷ εἶπον :

— Πρὸ ἑξ ἔτων ἡ Ἀκαδημία σᾶς εὗρε πολὺ νέον· σήμερον εἰσθε ἀκριβῶς τεσσαρακοντούτης. Ὑμεῖς πρέπει νὰ κάμητε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Σανδῶ : ὅπως γράψητε, θὰ σᾶς ἀρκέσῃ νὰ ἐπαναλάβητε τὴν ἰδίαν ὑμῶν ἱστορίαν. Νὰ παρουσιασθῆτε.

— Ἀλλοίμονον! φίλε μου, μοὶ ἀπήντησε μειδιῶν, γινώσκετε καλῶς ὅτι δὲν καταγίνομαι εἰς τὴν φιλολογοίαν.

Καὶ ὁ Σανδῶ ὡσαύτως. Ἡ Ἀκαδημία ἐτιμήθη πρὸ εἰκοσιπενταετίας, ἀνοίξασα τὰς πύλας αὐτῆς τῷ Σανδῶ. Ἐτιμήθη δὲ καὶ πάλιν παραχωρήσασα τῷ Φραγκίσκῳ Κοππὲ τὴν ἔδραν τοῦ λογοτέχνου, τοῦ ἔχοντος τὴν μείζονα ὁμοιότητα πρὸς τὸν συγγραφέα τοῦ Διαβάτου κατὰ τὴν ὑπερήφανον γαλήνην τῆς ψυχῆς, τὸν σεβασμὸν πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὰ χρήματα.

Ἰωακείμ Βαλαβάνης.